

#OEFoorumi

Osaamisen ennakointifoorumi/ Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan ennakointiryhmä

Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialojen palveluiden koulutus- ja osaamistarpeita vastaavat koulutuksen kehittämisehdotukset

Tiivistelmä:

Kehittämisehdotukset rakentuvat keskeisille SoTeHy-aloilla todetuille muutostekijöille ja niihin liittyville osaamistarpeille monimuotoistuvissa toimintaympäristöissä. Kehittämisehdotuksissa painottuvat koulutuksen ja työelämän kiinteä yhteistyö tulevaisuudessa tarvittavan osaamisen varmistamiseksi.

SoTeHy-palvelujen rooli fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen sekä taloudellisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden tuottamisessa vaatii uutta ja kehittyvää osaamista. Monipuolisella osaamisella kyetään järjestämään ja tuottamaan laadukkaita ja vaikuttavia asiakaslähtöisiä palveluja ehkäisevään, ennakoivaan ja korjaavaan työhön. Asiakaslähtöisten palvelujen kehittämisosaamisen rakentuminen edellyttää eri koulutusalojen ja –asteiden sekä työelämän yhteisinä ekosysteeminä toimivien osaamiskeskittymien kokoamista yhteiskehittämisen varmistamiseksi.

SoTeHy-palveluiden yksi eniten kasvavista osaamistarpeista¹ vuoteen 2035 mennessä on digitaaliset taidot. Vaikuttavuus ja palvelutarpeiden kasvu edellyttävät palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä lähietä virtuaalipalveluina. Siksi koulutuksen toimijoiden tulee kehittää yhteistyössä työelämän kanssa pedagogiikkaa ja oppimissisältöjä, jotta koulutus tuottaisi hybridiympäristöissä vaadittavaa monipuolista digitaalista osaamista tutkintokoulutuksessa ja jatkuvan oppimisen tarjonnassa.

SoTeHy-alojen eri työtehtävien veto- ja pitovoimaa työelämässä tuetaan myös koulutuksella. Työn kiinnostavuutta ja sitoutumista työhön vahvistavat koulutusten arvoperustaisuus, ammatti-identiteetin tukeminen sekä työhyvinvointi ja –turvallisuusosaamisen tuottaminen. Kasvaviin työvoimatarpeisiin vastaaminen edellyttää edelleen kaikkien koulutusasteiden tutkinto-ohjelmien kansainvälistymistä sekä EU ja ETA maiden ulkopuolella valmistuneiden ammattilaisten nopeaa siirtymistä työmarkkinoille joustavan osaamisen tunnistamisen ja täydentämisen toimenpiteillä.

SoTeHy-ennakointiryhmän kehittämisehdotukset:

1. Asiakaslähtöisten palvelujen kehittämisosaaminen monituottajaympäristössä

Toimenpiteet:

- Opetussuunnitelmien ja koulutuksen rakenteiden ja sisällön suunnittelussa **palveluiden tuottajat** sekä **potilaat ja asiakkaat tulee ottaa mukaan aktiiviseen kehittämiseen**. Asiakasosallisuutta voidaan edistää mm. asiakasraatien ja kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisellä.

¹ Opetushallitus ja Osaamisen ennakointifoorumi: Ennakointituloksia.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamiskortit_verkkoversio_5.pdf Viitattu 27.11.2020

- Ammatillista tutkintokoulutusta ja jatkuvan oppimisen tarjontaa tulee toteuttaa **monialaisissa ja eri koulutustasot yhdistävissä osaamiskeskittymissä (ekosysteemit)**. Niitä voidaan luoda tulevan sote-uudistuksen tueksi esimerkiksi kunkin hyvinvointialueen valintojen mukaan. Osaamiskeskittymissä osaamista tulee jakaa vastavuoroisesti muiden toimijoiden kanssa. Työelämän projekteissa oppimista tapahtuu monialaisesti. Tätä monialaista **yhteiskehittämistä** tulee hyödyntää menetelmänä, jossa oppijoina ovat niin opiskelijat kuin kokeneet ammattilaiset, jolloin opitaan sisällön lisäksi mm. käytännönläheistä yhteistyötä, hanketyöskentelyä ja viestintää. Viestinnässä tiedon koordinoitua ja sen laaja-alaista käyttöönottoa tulee korostetusti painottaa.
- SoTeHy-koulutuksessa **opetuksen tulisi olla näyttöön perustuvaa ja tutkimustietoa hyödyntävää, huomioiden erityisesti palvelujen vaikuttavuuden potilaan /asiakkaan toimintakykyyn² arjessa** elämänkaaren ja elämäntilanteiden eri vaiheissa. Tämä olisi huomioitava sekä ammatillisessa tutkintokoulutuksessa että jatkuvan oppimisen tarjonnassa.
- **Kehittämisoosaaminen** linkittyy vahvasti asiantuntijuusosaamiseen, monenlaiseen erityisosaamiseen ja johtajuusosaamiseen. Joustavat oppimisen polut ja oppimisen räätälöinti ovat ominaisia piirteitä yksilökohtaisen ja organisaatiotasaisen kehittämisoosaamisen edistämiseksi.

2. Hybridipalvelujen käyttö- ja kehittämisoosaaminen

Toimenpiteet:

- Tutkintokoulutuksen ja jatkuvan oppimisen tarjonnan tulee vahvistaa **ammattilaisten digitaalisten ratkaisujen hallintaa SoTeHy-alan toiminta- ja työtavoissa sekä asiakkaan ohjaamisessa ja tukemisessa hänen omaa terveyttään ja hyvinvointiaan koskevissa valinnoissa**. SoTeHy-alojen koulutuksessa tulisi **vahvistaa edelleen lähi- ja etämuotoisten oppimisympäristöjen ja -välineiden käyttöä** hybridipalvelujen käyttö- ja kehittämisoosaamisen vahvistamiseksi. Etä- ja lähipalvelujen käytettävyyttä, asiakaslähtöisyyttä ja palvelukokemusta tulee kehittää ja hyödyntää ammattilaisten palvelumuotoilun osaamista räätälöitäessä palveluja käyttäjien tarpeiden mukaiseksi. Digitalisaation avulla voidaan vahvistaa myös osaamisen kansainvälisiä verkostoja ja kehittämisyhteisöjä ja lisätä koulutusviennin mahdollisuuksia.
- Koulutuksessa tulee kehittää oppijälhtöisesti ja monimuotoisesti käytettäviä oppimismenetelmiä (mm. sulautuva oppiminen). **Uusintavan oppimisen näkökulmasta³ mm. systeemisten taitojen merkitystä sekä yksilö- että yhteisötason kyvykkyytenä** osana asiakaslähtöisyysosaamista ja palvelujärjestelmäosaamista tulee vahvistaa kaikissa SoTeHy-alojen ammattiryhmien koulutuksessa työelämäyhteistyönä.
- Digitaalisessa toimintaympäristössä sosiaali- ja terveydenhuollon tietoturvan ja tietosuojan kehittämisoosaamisen merkitys on potilaan tai asiakkaan sekä palveluntuottajan kannalta keskeistä. **Tietoturvaosaamisen kehittäminen yksittäisen ammattilaisen tasolta järjestelmätasolle on tärkeä**

² Opetushallitus: Osaamisen ennakkointifoorumi (Oef). Suositus: Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan palveluntuottajien henkilöstön toimintakykyosaamisen vahvistaminen sekä näiden ammattialojen koulutuspalveluiden tuottajien toimintakykyosaamisen tarjonnan kehittäminen (2.12.2019). <https://www.opi.fi/fi/palvelut/osaamisen-ennakkointifoorumi-oeff#anchor-ennakkointiryhmien-aloitteet-suositukset-ja-ehdotukset> (Viitattu 27.11.2020)

³ Opetushallitus: Ennakointi, ILO-ilmasto-osaaminen, Ilmastonmuutos ja ilmasto-osaaminen – verkkotilaisuus: Uudistava lähestymistapa ilmasto-osaamiseen ja oppimiseen - Erkki Laininen, Okka-säätiö. https://www.opi.fi/sites/default/files/documents/oef_020620_erkka_laininen.pdf (Viitattu 27.11.2020)

kehittämisaalue. Potilaan tai asiakkaan itse tuottaessa omaa terveystietonsa palvelujärjestelmän alustalle on käytettävyyden lisäksi kansalaisen tietoturva- ja tietosuojan osaamisen vahvistamiseen syytä kiinnittää huomiota erityisen painokkaasti.

- SoTeHy-koulutuksessa tulee jatkossa painottaa **standardointi- ja sertifiointijärjestelmien tuntemusta palvelujen valintojen, laadun ja arvioinnissa.** Näitä ovat mm. ISO ja SCEN standardit sekä eri aloille rakennetut palvelustandardit ja toimialakohtaiset sertifiointit.
- **Tekoälyn, uusiutuvan teknologian, robotiikan, fotonikan ja tietoturvan varmistamiseen liittyvät osaamiset edellyttävät uutta, monialaista osaamista, jota koulutuksen tulee edistää monialaisella oppimisella.** Verkostotyöskentelynä kehitettävä kansallinen tekoälyohjelma AuroraAI⁴ valmistuu lähivuosina. Se tulee tuottamaan uudenlaisia mahdollisuuksia osaamisen ja kyvykkyyksien kehittämiseksi julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin hyödynnettäväksi.

3. Alan veto- ja pitovoiman kehittäminen

Toimenpiteet:

- **Koulutusten arvolähtökohtia tulee vahvistaa ja tehdä näkyväksi opetuksessa.** Ammattietiikka, kyky ammatilliseen empatiaan, asiakkaan kunnioitus ja vuorovaikutus painottuvat työhyvinvoinnin ja työn laadun edellytyksinä. **Koulutusten tulee tuottaa osaamista ammatti-identiteetin jatkuvaan kehittämiseen ja ammatilliseen kasvuun.** Työelämässä niiden kehittymistä on tuettava edelleen suunnitelmallisesti erilaisin ratkaisuin: mentorointi, coaching, työnohjaus, yhteisö- ja tietoisuustaidot. Myös työhyvinvointi- ja työturvallisuusosaaminen tulee sisällyttää oppimistavoitteisiin.
- Koulutuksen ja työelämän tulee yhdessä **mahdollistaa ja edelleen vahvistaa jatkuvaa oppimista** hyödyntäen digitaalisuutta, osaamisen henkilökohtaistamista ja työn opinnollistamista. Tämä edellyttää uusien pedagogisten mallien kehittämistä sekä vuoropuhelua koulutuksen ja työelämän välillä.
- Työvoimatarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan koulutettuja ulkomaalaisia osaajia ja asiantuntijoita. Työvoiman saatavuuden **turvaamiseksi tutkinto-ohjelmia tulee kansainvälistää integroivalla otteella.** Tutkinnoissa on mahdollistettava osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Lisäksi tutkinnoissa on kehitettävä kielitaitovaatimuksia ja kielikoulutuksia (suomen ja ruotsin kielet). Myös opetustarjontaa tulee laajentaa alakohtaisilla räätälöidyillä ja saavutettavilla koulutuksilla

Jakelu

SoTeHy-palveluiden tuottajat ja järjestäjät

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.

Koulutuksen järjestäjät: Arene, UNIFI, koulutusorganisaatiot rehtorit toinen aste, korkea-aste

Alan ammattiliitot ja elinkeinoelämän järjestöt

Hybridipalvelujen käyttö- ja kehittämisosaamisen vastuutahot:

⁴ Valtiovarainministeriö: Kansallinen tekoälyohjelma AuroraAI. <https://vm.fi/tekoalyohjelma-auroraai> (Viitattu 27.11.2020)

STM, THL, OKM, TEM

Tietojärjestelmätoimittajat

Tiedontuottajat

18.12.2020

Tiina Kirmanen

Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan ennakointiryhmä

Puheenjohtaja